

Інвестиційна привабливість конкурентоспроможного регіону

У статті розкрито концептуальні основи визначення та оцінки інвестиційної привабливості окремих регіонів країни, виявлено основні проблеми поліпшення інвестиційного клімату на регіональному рівні в Україні. Дане дослідження дає змогу розробити основні напрями зростання інвестиційної привабливості регіону.

інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, концепція оцінки і зростання інвестиційної привабливості регіону

„Нині принципово важливо максимально підсилити інвестиційно-інноваційну складову у розвитку економіки країни, без чого неможливо буде досягти підвищення її конкурентоспроможності”, – підкреслює голова Ради національної безпеки України А. Кінах [1]. Удосконалювання середовища інвестування є першочерговим завданням як на державному рівні, так і на регіональному. Ефективність функціонування всієї регіональної економіки залежить від активності інвестиційних процесів, оптимальності сполучення фінансово-інвестиційних ресурсів і максимального використання потенціалу інвестицій. Передумовою успішного вирішення цих задач є формування привабливого інвестиційного клімату в регіоні, тому питання його наукового визначення та практичної оцінки є особливо актуальними на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки.

Незважаючи на достатню кількість досліджень стану інвестування та інвестиційного клімату в різних країнах та, зокрема, в Україні провідними вченими-економістами І. Сазонцем, В. Гейцем, А. Гальчинським, Б. Губським, А. Пересадою, Д. Стеченком [2, 3, 4, 5, 6, 7], в даний час методологічний та методичний інструментарій вирішення проблем інвестування у вітчизняній економічній науці ще не одержав належного пророблення. Особливості формування ефективного інвестиційного клімату на регіональному рівні висвітлені в науковій літературі і наукових дослідженнях недостатньо і вимагають більш глибокого вивчення.

Нерозв'язаність цих проблем, ускладнює перехід регіонів України з обмеженими фінансовими та інвестиційними ресурсами до стійкого економічного росту, що визначило мету даної роботи – дослідити концептуальні основи оцінки та зростання інвестиційної привабливості регіону як основного фактора зміцнення його кредитоспроможності.

Ефективність залучення інвестицій у відтворювальний процес визначається ступенем привабливості сфери вкладення капіталу, тобто інвестиційним кліматом, який можна визначити як сукупність нормативно-правових, соціальних, економічних і екологічних умов, що визначають тип і динаміку інвестиційного процесу.

Важлива особливість сучасного інвестиційного клімату України – це істотна диференціація регіональних факторів і умов, що визначають ефективність і надійність інвестування. Оцінка регіональної диференціації інвестиційного клімату є особливо важливою для потенційних інвесторів при виборі напрямків, форм і способів інвестування.

Інвестиційна привабливість України формується під впливом моделі

економічних перетворень:

- різкого обмеження можливості державного прямого інвестування;
- істотного зростання міжрегіональної і міжгалузевої мобільності капіталів;
- посилення конкуренції регіонів і галузей у боротьбі за бюджетні інвестиції;
- зростання кількості проблемних депресивних регіонів, які не є привабливими

для приватного капіталу.

У зв'язку з цим виникає необхідність розробки концепції інвестиційної привабливості регіону (ІПР) з метою орієнтації потенційних інвесторів у рівні сприятливості інвестиційної сфери і підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю регіону.

В основі системи управління лежить розробка регіональної програми, основним механізмом реалізації якої повинні стати тендерні розміщення замовлень на управління капіталами. Але першим етапом побудови системи управління інвестиційним процесом і механізму його реалізації є розробка концепції ІПР. У зв'язку з цим виникає необхідність комплексної оцінки ІПР на основі системи індивідуальних і інтегральних показників, що характеризують усю сукупність факторів, що формують інвестиційне середовище.

Розробка концепції повинна здійснюватися з врахуванням наступних методологічних вимог

- мета і форми інвестування (пряме, портфельне, інше) визначають вибір рівня (країна, регіон, галузь, підприємство), показників і критеріїв оцінки інвестиційної привабливості;
- інвестиційна привабливість об'єкта більш низького рівня (наприклад підприємств), акумулює привабливість всіх більш високих рівнів (країна, регіон, галузь і т.д.);
- середовище інвестування – динамічна система, що функціонує під впливом сукупності факторів, що стимулюють її розвиток;
- ІПР складається з двох взаємозалежних підсистем: інвестиційної ємності та інвестиційного ризику;
- дослідження кожної підсистеми ІПР необхідно проводити на двох рівнях: оціночно-рейтинговому і прогнозно-управлінському;
- проблеми поліпшення ІПР повинні вирішуватися одночасно із розширенням інвестиційної ємності і зниженням ризиків вкладення капіталу.

Метою концепції є розробка і реалізація напрямів оцінки і зростання ІПР. Сукупність задач, поставлених для досягнення поставленої мети, та алгоритм реалізації концепції представлені на рис. 1.

На початкових етапах необхідно сформувати систему одиничних критеріїв (крок 1.1 і 1.2) та інтегральних показників (крок 2.1 і 2.2), що характеризують інвестиційну ємність регіону та оцінюють інвестиційний ризик. У сучасних закордонних і вітчизняних методиках [8, 9, 10] використовується великий перелік критеріїв, що характеризують різноманітні показники. Але використання подібних рейтингів і занадто загальних критеріїв, на наш погляд, є правомірним тільки для аналітичних досліджень і при розробці стратегій потепління інвестиційного клімату державними і місцевими органами влади. Але такий підхід практично неприйнятний для потенційного інвестора при прийнятті їм рішення по конкретному інвестиційному проекту на рівні галузі і підприємства. Крім того, реципієнти капіталу (галузі, підприємства) також зацікавлені в оцінці своєї привабливості на ринку інвестицій, при позиціонуванні в рейтингу і визначенні свого місця серед конкурентів. Саме така інформація дозволяє їм формувати ефективний механізм нарощування своїх конкурентних переваг.

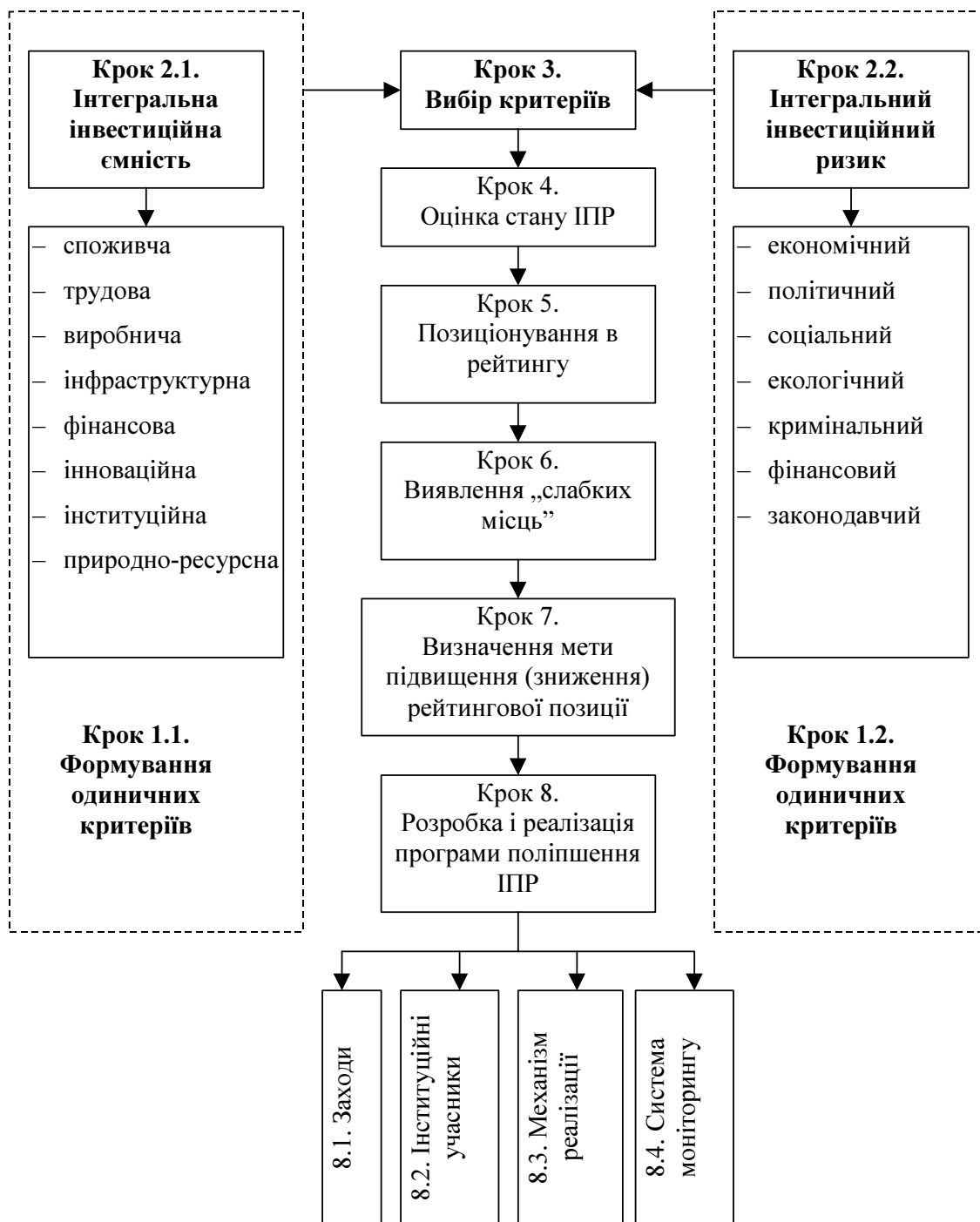

Рисунок 1 – Алгоритм реалізації концепції оцінки і зростання інвестиційної привабливості регіону

Процес реформації великих підприємств регіону в конкурентноспроможних виробників, здатних зайняти лідируючі позиції не тільки в країні, але і на світовому ринку може здійснюватися в три етапи. На першому етапі розробляються умови використання іноземних технологій і інвестицій в «точках економічного зростання». На другому етапі визначені «точки зростання» повинні бути концентраторами залучення до співробітництва вітчизняних суміжних підприємств і вітчизняних інвесторів та організацій фінансово-промислових структур. Третій етап складається в переході від сформованої фінансово-промислової структури до створення української

транснаціональної корпорації на чолі зі стратегічним інвестором. При цьому наміри стратегічного інвестора при виборі реципієнта складаються під впливом інформації про ділову активність підприємств і факторів їхньої інвестиційної привабливості. За даними пілотного опитування керівників промислових підприємств Черкаської області було виявлено, що основними інвестиційними факторами, що впливають на діяльність підприємств, є: попит на основний вид продукції та обсяг її випуску (60-70 % опитаних), очікуване зростання прибутку і зменшення дебіторської заборгованості (47,1 %). Найбільший негативний вплив мають зростання цін на сировину і реалізовану продукцію, а також недостатня кількість обігових коштів.

У цілому по країні близько 60-70 % керівників на перше місце серед негативних факторів поставили економічну і політичну ситуацію в Україні, на наступні – стан власних фінансових засобів; високі інвестиційні ризики і нормативно-законодавчу базу, що регламентує інвестиційну діяльність.

Все вищевикладене підтверджує тезу про необхідність комплексної оцінки ІПР, що включає систему критеріїв, що характеризують не тільки державну, регіональну, галузеву привабливість, але і рівня підприємства. У зв'язку з цим є доцільним відповідно до об'єктів різного рівня використовувати систему оцінних критеріїв інвестиційної привабливості (крок 3). Після добору критеріїв і оцінки стану (крок 4) необхідно проводити позиціонування об'єкта інвестування в системі рейтингів (крок 5). Послідовність реалізації цього кроку є наступною:

- місце регіону в загальноукраїнському інтегральному рейтингу інвестиційної ємності (крок 5.1) і інвестиційної привабливості (крок 5.2);
- позиція галузі (сфери діяльності) у галузевому рейтингу інвестиційної привабливості регіону (крок 5.3);
- місце підприємства серед конкурентів у своїй галузі (крок 5.4).

Це створює необхідність систематично розробляти мінімум дві-три (з урахуванням диференціації внутрішньорегіональної привабливості територій) шкали рейтингів ІПР.

На наступному етапі потрібно виявити „слабкі місця” потенційного реципієнта в порівнянні з конкурентами своєї групи за величиною інвестиційної ємності і ступеня ризикованості вкладення капіталу (крок 6), усунення яких дозволить підвищити його привабливість і зайняти більш високі позиції.

Вибір цільових настанов підвищення місця реципієнта в рейтингу інвестиційної ємності і зниження в рейтингу інвестиційного ризику (крок 7) повинний здійснюватися з урахуванням наступних підходів:

- зростання економічної ефективності функціонування об'єкта вкладення капіталу;
- реалізації соціально-економічних інтересів регіону;
- максимального задоволення інтересів інвесторів.

Досягнення поставлених цілей можливо тільки в процесі розробки і реалізації програми інвестиційної привабливості регіону (крок 8). При реалізації цих підходів необхідно пам'ятати, що критерієм оптимальності має бути максимум залучення інвестиційного потенціалу при мінімізації ризиків вкладення капіталу і дотриманні наявних обмежень інвестиційної ємності, складовими якої повинні стати наступні 4 підпрограми: заходів (8.1), інституціональних учасників (8.2), механізму реалізації (8.3), системи моніторингу (8.4).

Таким чином, дослідження проблем удосконалювання інвестиційного механізму в розвитку регіональної економіки дозволило виявити інструментарій механізму поліпшення інвестиційної привабливості регіону, який повинний використовуватися в наступних напрямках: державна підтримка інвесторів на регіональному рівні,

створення «точок зростання», зон економічного і технологічного розвитку, фінансова підтримка і сприяння з боку регіональної влади, формування спонукальних мотивів для прямого інвестування, розробка «інтегрованого пакета» спонукальних механізмів для прямих іноземних інвесторів. Реалізація програми поліпшення інвестиційної привабливості (завершального етапу концепції оцінки і зростання ІПР) дозволить створити інвестиційне середовище, здатне максимізувати залучення і підвищити ефективність використання інвестиційного потенціалу у відтворювальному процесі регіону, активізувати інвестиційну діяльність у регіоні і забезпечить його стійке економічне зростання.

Список літератури

1. Краснодемська З. Анатолій Кінах „Влада має повернути довіру людей” // Урядовий кур’єр. – 2005. – № 42. – С. 4.
2. Інвестиційні стратегії конкурентоспроможної економіки: Монографія / за ред. Сазонця І.Л. – Д.: Наука і освіта, 2004. – 416 с.
3. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Гесць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. – К.: Знання України, 2002. – 326 с.
4. Сазонець І.Л., Джусов А.О., Сазонець О.М. Міжнародна інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. – Д.: Наука і освіта, 2002. – 178 с.
5. Губський Б. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Наукова думка, 1998.
6. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні. – К.: Лібра, 1998. – 392 с.
7. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки. – К.: Вікар, 2003. – 173 с.
8. Швець В.Є. Методи стандартизації показників у аналізі інвестиційної привабливості регіонів // Фінанси України. – 1998. – №5. – С. 23-26.
9. Савин В.В., Тяпышев О.Г. Конкурентоспособность 160 стран мира // Внешнеэкономический бюллетень. – 1998. – №8. – С. 25-28.
10. www.rdexpert.ru

В статье раскрыты концептуальные основы определения и оценки инвестиционной привлекательности отдельных регионов страны, выявлены основные проблемы улучшения инвестиционного климата на региональном уровне в Украине. Данное исследование дает возможность разработать основные направления увеличения инвестиционной привлекательности региона.

The conceptual bases of definition and estimation of investment appeal of separate regions of the country are opened, the basic problems of improvement of an investment climate at a regional level in Ukraine are revealed. The given research enables to develop the basic directions of increase of investment appeal of region.